

بسم الله الرحمن الرحيم

**فهرست کتاب‌های چاپ سنگی مرکز
تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان**

تألیف

مجید غلامی جلیسر

سرشناسه: غلامی جلیسه، مجید، ۱۳۵۷-
 عنوان و پدیدآور: فهرست کتاب‌های چاپ سنگی مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه
 علمیه اصفهان/ مجید غلامی جلیسه
 مشخصات نشر: اصفهان: حوزه علمیه اصفهان، مرکز تحقیقات رایانه‌ای، ۱۳۸۹.
 مشخصات ظاهری: ۱ ج. ۴۵۰ ص.
 شابک: ۰ - ۰۱ - ۶۱۴۶ - ۶۰۰ - ۹۷۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 موضوع: حوزه علمیه اصفهان، مرکز تحقیقات رایانه‌ای - - فهرست‌ها.
 موضوع: کتاب‌های چاپ سنگی - ایران - - اصفهان - - - فهرست‌ها.
 شناسه افزوده: حوزه علمیه اصفهان. مرکز تحقیقات رایانه‌ای
 رده‌بندی کنگره: ۹۱۳۸۹ ح ۹ الف / Z۹۵۵
 رده‌بندی دیویی: ۰۱۶/۷۶۳۲۲
 کتابشناسی ملی: ۲۱۷۳۲۸۲

فهرست کتاب‌های چاپ سنگی مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان

تألیف: مجید غلامی جلیسه
 ویراستار: فاطمه بیگدلی
 ناشر: انتشارات مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان
 نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰
 چاپ و لیتوگرافی: اسوه
 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
 قیمت: ۱۰۰,۰۰۰ ریال

مرکز پخش: اصفهان - خیابان شهید مطهری - ابتدای خیابان اردیبهشت - مرکز
 تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان

www.hozeh.org

تلفن: ۵ - ۲۳۴۳۶۱۰ - ۳۱۱

info@hozeh.org

دورنگار: ۲۳۴۴۶۱۰ - ۳۱۱

فهرست مطالب

۱	مقدمه مرکز
۳	مقدمه مؤلف
۱۱	فهرست کتاب‌های چاپ سنگی
۴۹۵	نمایه‌ها
۴۹۷	نمایه الفبایی عناوین کتاب‌ها
۵۱۸	نمایه الفبایی پدیدآوردندگان
۵۳۸	نمایه الفبایی کاتبان
۵۴۸	نمایه الفبایی دیگر اشخاص
۵۵۷	نمایه الفبایی القاب
۵۶۰	نمایه الفبایی تخلص‌ها
۵۶۱	نمایه الفبایی کنیه‌ها
۵۶۲	نمایه الفبایی موضوعات
۵۸۲	نمایه الفبایی چاپخانه‌ها
۵۸۶	نمایه الفبایی اماکن
۵۸۸	نمایه الفبایی زبان‌ها
۵۹۰	نمایه تاریخی کتاب‌ها
۵۹۶	نمایه سجع مهرها
۵۹۸	نمایه کتب مصور

بسم الله الرحمن الرحيم

سخن مرکز

استاد گران بها و تراش قدیم و فرزند سخنان و اندیشه و دلن کتب اصنافی بی شک از مستبرین سیراث اندک اندیشه های اسلامی،
و شاید توجه و تامل و پرداختن باینه به آن است. به یقین هر قوم و ملی که فکر امروز خود را بر پایه های فکری دیروز خویش برتند،
گویی، بر آب، غلظت یافته و در سیریل حوادث ناوار گزیده است.

اندیشه های هر ملت اگر در یک تاریخ به یک قوم و سرزمین داشته باشد و نشان ده مردم آن سرزمین هر دو تا، قرن ها و
دهه های ستادی اندیشه و تسلسل کرده و مستقر اندیشه بر نفس قلم، کوه های فکری خویش را بر اینده بخارش و در شتیر، پیاپی مانا کرده
باشند، هر حرکتها و افکار و بدو های غیر علمی قدرت یابی در این اندیشه هایش را ندارد. عرضه مناسب این آثار با غفلت و تنوع
سکه زر سروای که زرنا و سکه قلب را غایان می کند و غایب از نزدیکی، تلاش و جست احماد آفرین فرزندان کتب
تجیح است. و امروز بر ماست که این ضرورت - احیاء سیراث کتب پیشانی - ابتساب بخیزد را در زمره
و خلاصه مذهبی و ملی خود بخیریم.

مرکز تحقیقات رایزرای حوزه علمیه اصفهان در انجام این رسالت و ادای وظیفه نسبت به عالمان و نویسندگان پکن سرشت اقدام به احیاء آثار کرامتدار عالمان کتب شریفی اصفهان کرده و این اوراق سراسر حکمت را به دو صورت ارازة ولوده است.

الف: آثار کم برك و دلمهای خصوصیتی خاص؛ این رساله های کوتاه و بلند در موضوعات و علوم مختلف اسلامی در

مجموعه «سیرات حوزه اصفهان» ارازة می شود.

ب: آثار مفصل و مستقل؛ حوزه علمی اصفهان دارای آثار مفصلی است که ریخته خانه استوار و باصلاط دانشندان

نامی آن بوده؛ سزاوار بود که بهترین های این آثار انتخاب، تحقیق و تصحیح و به اهل خرد و دانش ارازة نماییم.

امید است این تلاش خیرخواهانه در حوزه ولوده اصفهان ثمراتی بی چون و مبارک و رواندوی نیک در پی داشته باشد.

والسلام

مرکز تحقیقات رایزرای حوزه علمیه اصفهان

بخش احیاء تراش

www.ketab.ir

مقدمه

از زمانی که آلویس زنه‌فلدر نمایش‌نامه‌نویس آلمانی در سال ۱۷۹۶م. صنعت چاپ سنگی را اختراع نمود و فار زمانی که میرزا صالح تبریزی اولین قرآن چاپ سنگی را به سال ۱۲۴۹ق. را در تبریز منتشر نمود سال‌ها می‌گذرد؛ چاپ سنگی توانست به جهت سرعت بیشتر، هزینه کمتر و سهولت کار به مدت تقریباً ۱۰۰ سال یگانه روش چاپ در ایران باشد. در این فاصله بسیاری از علما، اندیشمندان و فرهیختگان عصر قاجار و بعد از آن، توانستند با استفاده از این موقعیت، بسیاری از آثار خود را چاپ نموده و در دسترس عموم قرار دهند. مقدمه‌های نگاشته شده بر آثار کهن چاپ شده به شیوه چاپ سنگی، شیوه بهره‌برداری از نسخه‌های قدیمی در تصحیحات و روش تصحیح آنها، چاپ بسیاری از کتب فرهیختگان آن دوران به صورت سنگی و نبود دست‌نوشته‌ای از آن کتاب‌ها، عدم وجود چاپ و یا تحقیق جدیدی از کتب چاپ سنگی، در دسترس نبودن بسیاری از کتب چاپ سنگی برای جامعه تحقیق و ... از جمله مسائلی است که اهمیت کتب چاپ سنگی را برای نگهداری و سازماندهی مطلوب آن بیشتر و بیشتر می‌نماید؛ این در حالی است که کتب چاپ سنگی جدای از محتوای علمی، مشحون از خلاقیت‌های فنی و هنری در زمینه خطاطی، صفحه‌آرایی، تصویرسازی و ... است.

پیشینه

در باب فهرست‌نگاری کتاب سخن فراوان است، اما در مورد فهرست‌نویسی کتب چاپ سنگی در ایران می‌توان از خاناباا مشار به عنوان یکی از فهرست‌نویسان این عرصه نام برد؛^۱ همچنین اولین فهرست کتاب‌های چاپ سنگی فارسی، توسط خانم شگلوا به سال ۱۹۷۵م. نگاشته شده است که ایشان در فهرست خود اطلاعات کتاب‌های چاپ سنگی موجود در کتابخانه لنینگراد را در دو جلد به شیوه موضوعی فهرست نویسی نموده‌اند.^۲ چند که ایشان کتب چاپی به معنای عام را در برنامه خود مورد ملاحظه قرار داده بودند، اولین فهرست که اختصاصاً به معرفی کتب چاپ سنگی پرداخته، فهرستی است که سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی اقدام به تهیه و انتشار آن در سال ۱۳۷۰ش. نمود و بعد از آن، این حرکت هرچند بطلیء اما مستمر تاکنون ادامه داشته است که در ذیل می‌توانید مشخصات این فهرس را مطالعه نمایید.

- فهرست کتاب‌های چاپ سنگی موجود در کتابخانه سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی. مدیریت پژوهش‌های فرهنگی. تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، وزیری (شمیز)، ۱۵۲ص.، ۱۳۷۰ش.
- فهرست کتب درسی چاپ سنگی موجود در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. صدیقه سلطانی‌فر. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، وزیری (شمیز)، ۴۱۲ص.، ۱۳۷۶ش.
- فهرست کتاب‌های چاپ سنگی ایران موجود در کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران. اکرم مسعودی. تهران:

^۱. لازم به یادآوری است که در کتاب مطلع الشمس که بخشی از آن به فهرست کتب آستان مقدس رضوی اختصاص دارد برخی از کتاب‌های چاپی فهرست شده است و یا در فهرست کتب آستان قدس رضوی و همچنین فهرست کتابهای مجلس شورای اسلامی که در سال ۱۳۰۳ شمسی منتشر گردید در کنار معرفی کتاب‌های خطی به معرفی کتاب‌های چاپ سنگی و سربی نیز اهتمام شده است.

^۲. درباره ایشان نک: تحقیق در حوزه کتاب‌های چاپ سنگی به زبان فارسی از دیدگاه یک ایران‌شناس ممتاز روسی: آلیمیادا پاولوونا شگلوا/ لویی ایوانسیان. کتاب ماه کلیات. سال چهاردهم. شماره سوم، اسفند ۱۳۸۹ش. ص. ۲۳

انتشارات دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ، وزیری (شمیز)، ۲۳۴ص، ۱۳۷۹ش.

- فهرست کتب چاپ سنگی (فارسی) کتابخانه مرکزی تبریز. منصوره وثیق. قم: کتابخانه بزرگ آیت الله العظمی مرعشی نجفی (ره)، وزیری (شمیز)، ۳۶۸ص، ۱۳۷۹ش.

- فهرست کتاب‌های چاپ سنگی کتابخانه آستانه حضرت عبدالعظیم حسنی (علیه السلام). علی صدراپی خویی؛ ابوالفضل حافظیان بابل. قم: سازمان چاپ و نشر دارالحديث، وزیری (شمیز)، ۵۶۶ص، ۱۳۸۲ش.

- فهرست کتاب‌های چاپ سنگی کتابخانه آستان حضرت معصومه (علیه السلام). علی صدراپی خویی؛ ابوالفضل حافظیان بابل. قم: آستان مقدسه انتشارات زائر، وزیری (گالینگور)، ۵۵۸ص، ۱۳۸۳ش.

- فهرست کتاب‌های چاپ سنگی (قطع وزیری) موجود در کتابخانه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران. اکرم مسعودی. تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ، ۳۳۲ص، وزیری (شومیز)، ۱۳۸۵ش.

- فهرست کتب چاپ سنگی (فارسی و عربی) کتابخانه عمومی استان اصفهان. محمدعلی هدایت. اصفهان: نشر نوشته، ۱۳۸۵ش.

- فهرست کتاب‌های چاپ سنگی و سربی فارسی، عربی، ترکی کتابخانه تربیت تبریز. هادی هاشمیان. تبریز: انتشارات ستوده، ۷۹۹ص، وزیری (شومیز سخت)، ۱۳۸۶ش.

- فهرست کتاب‌های چاپ سنگی و سربی کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار سابق). سهراب یکه‌زارع، زیر نظر:

ابوالقاسم تقی‌بی. تهران: مدرسه عالی شهید مطهری، ۲ ج.، رحلی (گالینگور)، ۱۳۸۶ ش.

• فهرست کتاب‌های چاپ سنگی کتابخانه تخصصی وزارت امور خارجه. اکرم مسعودی. تهران: وزارت امور خارجه، مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی، ۴۸۴ ص.، وزیری (شومیز)، ۱۳۸۸ ش.

• فهرست کتاب‌های چاپ سنگی کتابخانه مرحوم محدث ارموی. حسین متقی؛ فتح‌اله ذوقی. تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۲۲۰۸ ص.، رحلی، ۱۳۸۹ ش.

مجموعه حاضر

مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان که در سال ۱۳۷۷ ش. به امر زعیم حوزه علمیه اصفهان، حضرت آیت الله العظمی مظاهری (مد ظله) تأسیس و شروع به فعالیت نمود. این مرکز در آغاز، فعالیت خود را با تولید نرم‌افزارهای

۴. قابل توجه این که در مستندسازی عناوین پدیدآورندگان سعی شده است که از شیوه کتابخانه ملی و مراجعه به کتاب فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان این کتابخانه استفاده گردد. اما به دلایلی بنده تلاش نموده‌ام ضمن رعایت اصول کلی مستندسازی کتابخانه ملی شیوه‌ای متفاوت در مستندسازی پدیدآورندگان کتاب‌های چاپ سنگی را برگزینم که شاید مقبول متخصصین فن قرار نگیرد اما به دلیل فواید متعددی که بر آن مترتب است اسرار به انجام چنین شیوه‌ام داشته‌ام. این دلایل به اختصار چنین است: ۱. عدم جامعیت فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان کتابخانه ملی. شاید بتوان بزرگترین ضعف این کتاب را همین مورد دانست. خاصه آنکه در پوشش دادن پدیدآورندگان کتاب‌های منتشره در عصر قاجار این نقص کاملاً مشهود است. بجز آنکه از ملزومات اولیه بررسی اسامی و انتخاب نام اشهر تحقیق و تفحص نام اشخاص در آن دوران است که این مهم به جهت عدم احصاء کامل اسامی آن دوران به طور دقیق صورت نپذیرفته است. ۲. عدم ذکر القاب. در فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان کتابخانه ملی. اگر لقب فردی، نام اشهر وی باشد، این لقب حفظ گردیده و در غیر این صورت خبری از لقب شخص نیست. پژوهشگران و محققین بسیار خوب می‌دانند که حفظ این القاب که در جامعه آن دوران به وفور مورد استفاده قرار می‌گرفته است، از جمله مهمات تحقیقات و پژوهش‌های مرتبط با آن دوران است و اینکه فهرست‌نگاران کتاب‌های خطی و یا چاپ سنگی که مستقیماً با آثار منتشره در آن دوران سر و کار دارند این مهم را به فراموشی سپرده و شیوه مستندسازی بر اساس نام اشهر را ملاک قرار دهند و نامی از لقب به میان نیاورند نتیجه‌ای جز از بین بردن بخشی از تاریخ نخواهد داشت لذا جدای از ذکر القاب حقیر سعی نموده‌ام نسبت به کنیه و نسبت‌های مکانی نیز حساسیتی دوچندان به خرج دهم.

چند رسانه‌ای اسلام آغاز نمود که ماحصل آن تولید حدود ۴۰ نرم‌افزار ارزشمند می‌باشد. این مرکز چندی بعد به جهت ارائه محتوای علمی و تحقیقی در نرم‌افزارهای خود در جنبه تحقیقات اسلامی فعالیت خود در بخش پژوهشی و تحقیقاتی را نیز گسترش داد که ما حاصل آن ایجاد یک کتابخانه غنی با بیش از ۱۰۰۰۰ جلد کتاب در موضوعات مختلف می‌باشد. که بخشی از این کتابخانه را کتاب‌های چاپ سنگی و سربی تشکیل می‌دهند که از ارزش محتوایی و تاریخی بالایی نیز برخوردار است. حقیر در فهرست حاضر توفیق آن داشته‌ام که به معرفی کتاب‌های چاپ سنگی این کتابخانه ارزشمند بپردازم. شیوه فهرست‌نویسی در فهرست حاضر کوشیده‌ام تا به صورتی جامع به کتاب‌های چاپ سنگی بنگرم و کلیه اطلاعاتی را که جامعه پژوهشی و تحقیقی می‌تواند از آن بهره‌ای ببرد ارائه دهم. ترتیب کتاب، ترتیب الفبایی عنوان کتاب است که هر کتاب با یک شماره مسلسل از کتاب بعدی تفکیک می‌گردد.

بعد از ذکر نام کتاب و در مقابل آن، زبان کتاب داخل پرانتز ذکر می‌گردد. در سطر بعدی، اگر کتابی دارای نام فرعی باشد، آورده می‌شود و البته عنوان‌های فرعی در ترتیب الفبایی خود با ارجاع به نام اصلی نیز در متن فهرست جای داده شده است. در سطر بعدی، به ترتیب پدیدآورندگان یک اثر شامل: نویسنده، مترجم، محشی، خطاط، نقاش، بانی نشر، بانی چاپ، سرمایه‌گذار و ... ذکر می‌شود که سعی نموده‌ایم با استفاده از شیوه مستند مشاهیر^۱ به مستندسازی پدیدآورندگان بپردازیم در مورد کتاب‌هایی که شرح و یا حاشیه بر کتاب دیگر می‌باشد در سطر اول تحت عنوان (نویسنده متن) نویسنده متن اصلی ذکر گردیده و بعد از آن تحت عنوان (شارح) نویسنده شرح مذکور آورده شده است. این بدان جهت است که در نمایه‌های انتهای کتاب دسترسی به آثار تألیف شده پیرامون یک اثر براحتمی در دسترس قرار بگیرد. بعد از بخش پدیدآورندگان در بخشی به نام گزارش متن، اطلاعات کتاب‌شناختی کتاب شامل معرفی کتاب و ذکر فصول و ابواب آن آمده است.

در سطر بعد با نشانه (ۛ) اطلاعات مربوط به مکان نشر، چاپخانه، تعداد صفحات، تعداد مجلدات، قطع کتاب و سال چاپ اثر ذکر می‌گردد. قطع کتاب‌ها را سعی نموده‌ام با تقسیم بندی به قطع‌های مشهور جیبی، رقعی، وزیری، رحلی و سلطانی مشخص نمایم و از ذکر ابعاد کتاب به سانتی‌متر و یا ملی‌متر خودداری نمودم که شکل ظاهری کتاب برای خوانندگان از طریق مملوس‌تر گردد.

در سطر بعدی نیز با این نشانه (ۛۛ) به موضوع و یا موضوعات یک کتاب اشاره شده است، که در این بخش نیز اساس کار با استفاده از کتاب سرعنوان‌های موضوعی کتابخانه ملی و البته با دقتی دو چندان بوده است.

در سطر بعد نیز با نشانه (ۛۛۛ) ویژگی‌های هنری یک اثر شامل خط، تذهیب، تصویر، مهر و ... به قدر وسع اشاره شده است و در نهایت اگر کتاب داری منضماتی مرتبط و یا غیر مرتبط بوده با این نشانه (ۛۛۛ) بدان اشاره شده است. در پایان هر عنوان کتاب، شماره‌ای میان دو کروشه قرار گرفته که شماره آن کتاب در سلسله کتابخانه دیجیتال بیاض می‌باشد.

تقدیر و تشکر

در سال ۱۳۸۶ شمسی با پیگیری‌های دوست عزیز و دانش‌پژوهم حجة الاسلام والمسلمین محمدجواد نورمحمدی و مساعدت‌های بی‌هریغ و دلسوزانه ریاست مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان پژوهشگر توانمند حجة الاسلام والمسلمین سید احمد سجادی (ادام الله توفیقاته) توانستم طی مدت یک هفته فهرست‌نویسی اولیه کتب چاپ سنگی این مرکز را انجام دهم؛ اما متأسفانه به جهت مشغله‌های فراوان توفیق رفیق حقیر نبود که فهرست را به صورت کامل ارائه دهم تا اینکه در آبان سال ۱۳۸۹ شمسی که به جهت فهرست‌نویسی کتابخانه دیگری در اصفهان، مهمان مردم صمیمی و مهماندوست اصفهان مخصوصاً دوستان بزرگوaram در مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان بودم، فرصتی دست داد که ضمن بازنگری کتاب‌های چاپ سنگی، یادداشت‌هایم را نیز تکمیل نمایم و در اختیار مرکز تحقیقات قرار داده تا اقدام به نشر آن نمایند. در خاتمه لازم می‌دانم که از دوست عزیز و پرتلاشم جناب آقای مصطفی

صادقی که طی چند سفر بنده به اصفهان کمال همکاری را در انجام این پروژه داشته و از دیگر دوستان که بنده را در انجام این کار یاری رسانیدند تشکر و قدردانی نمایم.

مجید غلامی جلیسه

بهمن ۱۳۸۹ شمسی - اصفهان

www.ketab.ir

رموز و اختصارات

بی جا بدون مکان نشر

بی جا: بدون چاپخانه

ج. بعد از عدد تعداد مجلدات

ج. قبل از عدد مجلد

ش. بعد از عدد شمسی

ص. بعد از عدد شماره صفحه

ق. بعد از عدد قمری

م. بعد از عدد میلادی